

هر معصیتی که از انسان سر می زند نور عقلش کاسته می شود

یک استاد حوزه و دانشگاه با اشاره به ویژگیهای دهگانه عاقل، بر خیر رساندن به مردم تأکید کرد و گفت: پیامبر(ص) فرمود: دو خصلت است که بالاتر از اینها در خوبی نداریم؛ یکی ایمان به خدا و دوم فایده رساندن به بندگان خدا و در مقابل دو خصلت هم وجود دارد که هیچ شری بدتر از آن نیست: شرک به خدا و مضر بودن نسبت به خلق خدا.

یک استاد حوزه و دانشگاه با اشاره به ویژگیهای دهگانه عاقل، بر خیر رساندن به مردم تأکید کرد و گفت: پیامبر(ص) فرمود: دو خصلت است که بالاتر از اینها در خوبی نداریم؛ یکی ایمان به خدا و دوم فایده رساندن به بندگان خدا و در مقابل دو خصلت هم وجود دارد که هیچ شری بدتر از آن نیست: شرک به خدا و مضر بودن نسبت به خلق خدا.

به گزارش خبرگزاری مهر، چهارمین جلسه درسهایی از کتاب شریف بحارالانوار توسط حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدجواد محمدی عضو هیئت علمی دانشگاه تهران در مسجد ۷۲ تن مجموعه شهدای انقلاب اسلامی(سرچشمه) برگزار شد.

دکتر محمدی در ابتدا به شرح حدیث 4 از باب چهارم از کتاب عقل و جهل بحارالانوار پرداخت و گفت: مباحثی که از کتاب ارزشمند بحارالانوار داشتیم به یک روایت نسبتاً مفصل و پرمعنا از پیغمبر اکرم(ص) می‌رسیم که این روایت از امام باقر(ع) نقل شده است و به همین دلیل از نظر سند ارزش مضاعفی پیدا می‌کند. در آغاز حدیث چنین می‌خوانیم که "لم یعبد الله عزوجل بشيء افضل من العقل" خداوند تبارک و تعالی به چیزی افضل و والاتر از عقل پرستش و عبادت نشده است. در جلسات گذشته هم روایاتی نقل شد به این مضمون که آنچه ملاک ثواب و عقاب الهی است و به شخصیت انسان هویت و قوام می‌دهد، فهم و خرد اوست. تمام اخلاقیات و تعالیم برای این است که در نهایت شخصیت عقلانی و معرفتی انسان ارتقاء یابد. طبق بیان حدیث، خداوند متعال در خلقت عقل فرمود: "وعزتي وجلالي ما خلقت خلقا أكرم علي منك، بك آخذ وبك أعطي، و بك أئيب و بك أعاقب" و در خبر دیگر با این تعبیر که "ایاک آمر و ایاک انهی"

وی افزود: عبادتی که با فهم، درک و معرفت باشد از هر عبادتی بالاتر است. اگر انسان درجه درکش نسبت به عالم هستی بالا برود حتما بنده خدا شده و عبد غیر خدا نخواهد شد. عقل موهبتی است که خداوند به انسان داده است. "العقول مواهب والآداب مکاسب". اما این عقل قابل تضعیف و تنقیص یا برعکس قابل اکمال و پیشرفت است. هر معصیتی که انسان مرتکب می‌شود از نور عقلش کاسته می‌شود، مصاحبت با بدان و نادانان از خرد آدمی می‌کاهد: من صحب جاهلا نقص من عقله (امام علی ع). افراط در شوخی و لودگی همین اثر را دارد: "ما مزح امرؤ مزحه الا مجّ من عقله مجّه". در مقابل هرچه از جنس نورانیت و خشوع و معنویت دینی باشد، به بینش عقلانی انسان می‌افزاید. بنابراین استعداد عقلانی انسان مانند همه استعدادهای دیگر او هم آفات و خطرات دارد و هم پرورش و تربیت.

این عضو هیئات علمی دانشگاه تهران ادامه داد: دنباله حدیث مورد بحث این است که "و لایکون المؤمن عاقلا حتی یجتمع فیه عشر خصال": انسان مومن به درجه عقل نمی‌رسد مگر وقتی 10 خصلت در او جمع شود. این 10 ویژگی در انسان موجب تحقق قوه دانایی او به معنی اتم و اکمل است. "الخیر منه مامل": انسانی را باید عاقل دانست که امید خیر از او برود، مردم در درستی و احسان به او چشم امید داشته باشند و هرگاه به او مراجعه کنند، دردی از دردمندی دوا شود، یا مشکلی از جامعه برطرف گردد، نه اینکه خود دردی بر دردها و زخمی بر جراحتها بیفزاید. پیامبر(ص) می‌فرماید: "افعلوا الخیر و لا تحقروا منه شیئا فإنّ صغیره کبیر و قلیله کثیر" کار خیر انجام دهید، و هیچ عمل نیکی را کم‌ارزش ندانید و کوچک بشمارید و هیچ کار خیری را دست کم نگیرید زیرا حتی کوچکترین آنها در حقیقت بزرگ و کم آن نیز در نظر خداوند زیاد است. حتی در اخبار و احادیث ما فرموده‌اند: "تَبَسُّمُكَ فِي وَجْهِ أَخِيكَ صَدَقَةٌ" لبخند و گشاده‌رویی تو در مواجهه با دوستان و برادران یک نوع صدقه است. اتفاقاً اخلاص در کارهای به ظاهر کوچک بسیار بیشتر از کارهای بزرگ و پر سر و صداست و خداوند متعال به کیفیت عمل نمره می‌دهد.

محمدی یادآور شد: اتفاقاً در خصوص معصیت‌ها هم وضع همینگونه است. پیامبر اکرم (ص) فرمود: "ایاک و محقرات الذنوب فان لها من الله طالبا" از گناهان کوچک بیرهیز که همینها مورد بازخواست خداوند واقع می‌شود. یا در حدیث شریف دیگری است که: "إن إبليسَ رَضِيَ مِنكُم بِالْمُحَقَّرَاتِ" شیطان به انجام همین گناهان کوچک هم از تو راضی و خشنود خواهد بود. همین ظرایف و نکات کوچک در رفتار و گفتار انسان است که شخصیت اخلاقی او را می‌سازد. قدم به قدم است که فرد از راه درست زندگی خارج می‌شود و فاصله می‌گیرد؛ و نیز با همین گامهای کوچک در صراط مستقیم پیش می‌رود. مبادرت و تعجیل از دیگر توصیه‌ها در انجام کار خیر است. امام صادق(ع) می‌فرماید: "کار خیری را خداوند بیشتر می‌پسندد که در انجام آن تعجیل شده باشد". روایت دیگری است از پیغمبر اکرم(ص) که می‌فرماید: "من قُتِحَ له بابُ خیر فلینتَهزه فانه لا یدری متى یُعْلَقُ عنه" یعنی کسی که دری از خیر بر روی او باز شده است و چنین توفیقی به او داده شده است، این موهبت را غنیمت بداند زیرا نمی‌داند که این در تا چه زمانی باز خواهد بود.

حجت الاسلام محمدی سپس با نقل این حدیث از حضرت علی(ع) که "بئس الزاد الی المعاد العدوان علی العباد" افزود: بهترین توشه‌ای که انسان می‌تواند برای آخرت خود ذخیره کند احسان به بندگان خدا و بدترین چیز، بدی و دشمنی کردن با مردم است.

وی تأکید کرد: نکته مهم دیگر شمول و دامنه کار خیر است. محبت و خیر انسان باید شامل همه مردم شود نه اینکه گزینشی باشد و فقط گروه و یا افراد خاصی را در برگیرد. فردی از سید الشهداء(ع) سؤالی کرد که پاسخ حضرت برای ما بسیار آموزنده است: "قال رجل ان المعروف اذا اُسدی الي غير اهله ضاع؟ فقال (ع) ليس كذلك، ولكن تكون الصنيعه مثل وابل المطر تصيب البرّ و الفاجر" می‌پرسد که آیا کار خیر در حق افراد نااهل و نالایق تباه و ضایع شده است؟ امام حسین (ع) جواب می‌دهند که چنین نیست بلکه کار خیر مثل باران سرشار است که بر سر خوب و بد می‌ریزد. به قول شیخ ابوالحسن خرقانی: "هر کس که در این سرا درآید نانش دهید و از ایمانش می‌پرسید. چه آنکس که به درگاه باری تعالی به جان ارزد، البته بر خوان ابوالحسن به نان ارزد." از این بالاتر و متعالی‌تر را در فرمایشات خود پیامبر (ص) داریم که فرمود: "احسن الی من اساء الیک" با کسی که در حق تو بدی کرده است، خوبی کن. یا در فرمایش دیگری گفتند: "الا ادلکم علی خیر اخلاق الدنیا و الاخره؟ تصل من قطعک و تعطی من حرکم و تعفو عنّ ظلمک" می‌خواهید بهترین اخلاق دنیا و آخرت را برایتان بگویم؟ با کسی که از تو برید پیوند برقرار کن، به کسی که تو را محروم کرد عطا کن و کسی را که به تو ظلم کرد ببخش.

دکتر محمدی اضافه کرد: شخصی نزد رسول اکرم (ص) رفت و از ایشان درخواست نصیحت نمود. حضرت فرمودند: "لا تغضب" عصبانی نشو. همین نصیحت حضرت جنگ و خصومت چندین ساله بین دو قبیله را به دوستی و آشتی مبدل نمود. روایات ما مملو از این مضامین برجسته اخلاقی است. "وَ احْذَرِ الْعَصَبَ فَإِنَّهُ جُنْدٌ عَظِيمٌ مِنْ جُنُودِ إِبْلِيسَ" عصبانیت به تنهایی لشکری است از جنود شیطان است. "الغضب مفتاح کل شر" عصبانیت کلید همه بدیها است. "أشدّکم من ملک نفسه عند الغضب" پهلوان‌ترین و قوی‌ترین شما کسی است که هنگام خشم خویشتنداری کند. در حالات شهیدان بهشتی و باهنر آورده‌اند که کسی عصبانیت آنها را ندید.

وی در پایان سخنانش با اشاره به حدیثی از حضرت رسول(ص) گفت: پیامبر اکرم (ص) فرمود: "خصلتان لیس فوقهما من البرّ شیء: الإیمان بالله و النفع لعباد الله، و خصلتان لیس فوقهما من الشرّ شیء: الشّرك بالله و الضّرّ لعباد الله" دو خصلت است که بالاتر از اینها در خوبی نداریم یکی ایمان به خدا و دوم فایده رساندن به بندگان خدا و در مقابل دو خصلت هم وجود دارد که هیچ شرّی بدتر از آن نیست: شرک به خدا و مضر بودن نسبت به خلق خدا. همچنین در حدیث قدسی به نقل از امام صادق (ع) داریم که: "قال الله عزوجل: أَلْخَلْقُ عِيَالِي فَأَحْبَبُهُمْ إِلَيَّ أَلَطْفُهُمْ بِهِمْ وَ أَسْعَاهُمْ فِي حَوَائِجِهِمْ" بندگان من مثل خانواده من هستند و من در بین شما کسانی را بیشتر دوست دارم که لطفشان به دیگر بندگان بیشتر باشد و برای رفع گرفتاریهای آنان کوشا تر باشند". در دین عبادت بدون خدمت نداریم. عبادتی ارزشمند است که در کنار آن خدمت به خلق خدا هم مورد اهتمام جدّی باشد.

درسهایی از کتاب شریف بحارالانوار هر هفته پنج‌شنبه یک ساعت قبل از اذان مغرب و عشاء توسط حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدجواد محمدی در مجموعه فرهنگی شهدای انقلاب اسلامی(سرچشمه) به آدرس میدان بهارستان، نرسیده به چهارراه سرچشمه، خیابان شهید صیرفی پور برگزار می‌شود و شرکت در این جلسات برای عموم آزاد است.